

SAVSAD

Savunma ve Savaş Araştırmaları Dergisi
The Journal of Defence and War Studies

Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki Savunma ve Güvenlik Politikaları Çerçevesinde Muğla'nın Askerî Açısından Stratejik Önemi

The Strategic Military Importance of Muğla in the Framework of Türkiye's Defense and Security Policies in the Eastern Mediterranean

Enes Mert DEMİR

Gazi Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi,
Ankara, Türkiye.

Gazi University, Faculty of Applied Sciences,
Ankara, Türkiye.

Geliş Tarihi/Received 03.10.2024
Kabul Tarihi/Accepted 26.11.2024
Yayın Tarihi/Publication 19.12.2024
Date

Sorumlu Yazar/Corresponding author:
Enes Mert DEMİR
E-mail: enesmertdemir@gazi.edu.tr

Atf: Demir, E. M. (2024)
Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki savunma ve güvenlik politikaları çerçevesinde Muğla'nın askerî açıdan stratejik önemi. *Savunma ve Savaş Araştırmaları Dergisi*, 34(2), 125-136.

Cite this article: Demir, E. M. (2024)
The strategic military importance of Muğla in the framework of Türkiye's defense and security policies in the Eastern Mediterranean. *Savunma ve Savaş Araştırmaları Dergisi*, 34(2), 125-136.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License.

Öz

Akdeniz, Türkiye ve dünya jeopolitiğinde stratejik ve vazgeçilmez önemdeki bölgelerden biridir. Bu kapsamda Doğu Akdeniz'e hâkim bir konumda bulunan Muğla da bölge jeopolitiğinde kritik bir yere sahiptir. Bu özelliğiyle Muğla, Türkiye'nin savunma ve güvenlik politikasının uygulama alanları arasında yer almaktadır. Nitekim son yıllarda aktif bir dış politika takip eden Türkiye'nin Akdeniz'deki hak ve menfaatlerini koruma gayretleri, Muğla'nın bu konuda önemli bir rol üstlenmesine neden olmuştur. Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki etkinliğini artırması, askerî faaliyetleri de yoğunlaştırmıştır. Dolayısıyla Türkiye'nin güneybatısında güvenliğini sağlamaya, hak ve çıkarlarını korumaya ve bu yöndeki politikasını gerçekleştirmeye yönelik Türk Deniz ve Hava Kuvvetleri büyük sorumluluklar üstlenmektedir. Şüphesiz bu durum Muğla'daki askerî faaliyetleri ve hareketliliği de artırmıştır.

Bu çalışmada, Türk Silahlı Kuvvetlerinin Muğla merkezli (Aksaz Deniz Üs Komutanlığı, Dalaman Deniz Hava Komutanlığı ve Dalaman Hava Meydanı/Ana Jet Üs Komutanlığı) faaliyetleri ele alınmıştır. Böylece Türkiye'nin savunma ve güvenlik politikasının uygulama sahası olması bakımından buradaki askerî icraatların Akdeniz politikası bağlamındaki etkisi ve kapsamı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Konuya ilişkin hususi bir araştırmanın olmaması, çalışmaya ehemmiyet kazandıracak mahiyettedir. Nitel analiz yöntemiyle hazırlanan çalışmada Türk Deniz ve Hava Kuvvetleri kaynakları ile telif/araştırma eserlerden istifade edilmiş; tespit edilen bulgular disiplinler arası bir bakış açısıyla değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Muğla, Doğu Akdeniz, Türk Silahlı Kuvvetleri, Türk Deniz Kuvvetleri, Aksaz, Türk Hava Kuvvetleri, Dalaman.

JEL Kodları: Z00

ABSTRACT

The Mediterranean is one of the regions of strategic and indispensable importance in Türkiye and world geopolitics. In this context, Muğla, which has a dominant position in the Eastern Mediterranean, also has a critical position in the geopolitics of the region. With this feature, Muğla is among the application areas of Türkiye's defense and security policy. As a matter of fact, the efforts of Türkiye, which has been pursuing an active foreign policy in recent years, to protect its rights and interests in the Mediterranean have caused Muğla to assume an important role in this regard. Türkiye's increasing influence in the Eastern Mediterranean has also intensified military activities. Therefore, the Turkish Naval and Air Forces assume great responsibilities in ensuring Türkiye's security in the southwest, protecting its rights and interests, and realizing its policy in this direction. Undoubtedly, this situation has also increased military activities and mobility in Muğla.

This study focuses on the activities of the Turkish Armed Forces centered in Muğla (Aksaz Naval Base Command, Dalaman Naval Air Command and Dalaman Airfield/Main Jet Base Command). Thus, in terms of being the implementation area of Türkiye's defense and security policy, it is tried to reveal the impact and scope of military actions in the context of the Mediterranean policy. The fact that there is no specific research on the subject lends importance to the study. In the study, which was prepared with a qualitative analysis method, Turkish Naval and Air Force sources and copyrighted/research works were utilized; the findings were evaluated from an interdisciplinary perspective.

Keywords: Muğla, Eastern Mediterranean, Turkish Armed Forces, Turkish Naval Forces, Aksaz, Turkish Air Force, Dalaman

JEL Codes: Z00

Giriş

Akdeniz Havzası; Atlas Okyanusu ve Cebelitarık Boğazı'ndan Süveyş Kanalı ve Kızıldeniz'e, Türkiye'den Afrika'ya ve Avrupa'dan Orta Doğu'ya kadar geniş bir bölgeyi ihtiva etmesi, aynı zamanda pek çok doğal zenginliğe ve beşeri çeşitliliğe sahip olmasıyla, dünyanın stratejik ehemmiyeti yüksek coğrafyalarının başında gelmektedir. Bilhassa -Türkiye'nin de bulunduğu- Doğu Akdeniz coğrafyası; tarihi, jeopolitik konumu, beşeri özellikleri, zengin ekonomik kaynakları vb. etkenler açısından bölgenin en kritik ve en önemli bölgesi olarak görülmektedir. Tüm bu özellikleriyle tarih boyunca tüm göçlerin ilgi odağında olan Akdeniz, 20. ve 21. yüzyılda bu konumunu artırarak devam ettirmiştir (Ergür, 2023, s. 32-39; Kaplan, 2021, s. 36).

Özellikle son bin yıllık süreç değerlendirildiğinde, Akdeniz'in köklü ve egemen güçlerinden biri de Türk devleti olmuştur. Nitekim Selçuklu döneminde başlayan ve Osmanlı devrinde zirveye ulaştığı üzere Türkler, asırlar boyunca Akdeniz'e hâkim olan unsurların başında gelmiştir (Bostan 2021, 150-156). Bununla birlikte 18. yüzyıldan sonra Akdeniz'deki Türk nüfuzu peyderpey azalmaya başlamıştır. Bu süreçte Osmanlı Devleti, hâlen Akdeniz'de önemli bir aktör olsa da özellikle 19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başlarında Kuzey Afrika'daki topraklarını kaybetmiştir. Bu durum Osmanlı'nın Akdeniz'deki kontrol ve etkisinin oldukça zayıflamasında en temel etken olarak görülmektedir (Ünver, 2021, s. 233-244). 1911 yılında Trablusgarp'ın (Libya), 1912'de On İki Ada'nın ve Birinci Dünya Savaşı sonrasında da Orta Doğu'daki toprakların kaybedilmesi ile Akdeniz'deki güç odağı olma durumu, tamamen kaybolmuştur. Bu şekilde kopuş gerçekleşse de Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçişle birlikte yeni Türkiye sınırlarının güney kanadı, Akdeniz'in doğusunu kaplamaya devam etmiştir. Bu yönüyle dahi Türkiye, Akdeniz'de (İtalya'dan sonra) en uzun kıyı şeridinde sahip ülke olma özelliğini korumuştur. Dolayısıyla köklü tarihî bağlarının yanı sıra mevcut coğrafyası, güvenlik ihtiyacı ve paradigmaları, politik ve ekonomik gereksinimler, Türkiye'nin daima Akdeniz'e yönelik kapsamlı ve etkin politikalar üretmesini zaruri kılmıştır. Bu çerçevede belirtmek gerekir ki Türkiye'nin Akdeniz politikası, 1950'li yıllardan itibaren yaşanan Kıbrıs sorunu ve Yunanistan'ın bölgede tek taraflı girişimlerine karşı geliştirilen önlemler ile birbirine eklenmiştir (İletişim Başkanlığı, 2022, s. 45-43; Ergür, 2022, s. 41-51, 67-74; Kaplan, 2021, s. 41).

Kıbrıs adası dâhil Akdeniz'de yaşanan jeopolitik gelişmeler, pek çok aktörün bölgeye yönelik girişimleri, Türkiye'nin kendi hak ve menfaatleri doğrultusunda proaktif bir Akdeniz politikası yürütmesine yol açmıştır. Bu çerçevede Soğuk Savaş sonrası güvenlik konsepti ile uluslararası dengedeki değişimler, Akdeniz Bölgesi'nde de kendini hissettirmiştir. Büyük güçlerin, zengin enerji kaynakları ve jeopolitik önemine binaen bölgede nüfuzlarını koruma veya nüfuz alanı oluşturma/geliştirme gayretleri bölgeye olan ilgiyi artırmıştır. Tüm bunlarla birlikte, Yunanistan'ın Ege ile birlikte artan ölçüde Doğu Akdeniz'de de oldubitti tesis etme çabalarına karşı Türkiye, 1990'lı yıllardan itibaren Akdeniz'deki askerî ve ekonomik hareketliliğini belirgin seviyede artırmaya yönelmiştir (İletişim Başkanlığı, 2022, s. 13-18, 53-55; Ayman, 2021, s. 338-355; Ergür, 2022, s. 41-48; Kaplan, 2021, s. 47).

Kıbrıs adasının çevresindeki zengin petrol ve doğalgaz gibi enerji kaynaklarının tespit edilip çıkarılması, işletilmesi ve sevkiyatına yönelik girişimler, Kıbrıs sorununun üzerine eklenen ve bölgedeki rekabeti artıran bir etken olmuştur. Bu durum yeni adımların atılmasını gerekli kılmıştır (Şahin, 2020, s. 52, 56-57). Şüphesiz söz konusu kaynaklara dair sahada inisiyatifin almanın siyasi, ekonomik ve stratejik bakımdan oldukça önemli olduğu aşikârdır.

Nitekim zikredilen gelişme ve stratejilerin bir yansıması olarak Türk Silahlı Kuvvetlerinin Akdeniz'deki faaliyet yelpazesi genişlemiştir. Bu faaliyetlerde Hava Kuvvetlerinin olduğu kadar esasen Deniz Kuvvetlerinin de bilfiil etkinlik ve yoğunluğu artmıştır. Bu çerçevede Muğla'ya bağlı Marmaris/Aksaz'daki unsurlarının da katkıları ile Deniz Kuvvetleri Komutanlığı, Akdeniz Kalkanı Harekâtı, millî ve uluslararası maksatlarla oluşturulan çeşitli Türk Deniz Görev Grubu misyonları, Birleşmiş Milletler Lübnan Geçici Görev Gücü (UNIFIL) Deniz Harekâtı ve deniz haydutluğuyla mücadele gibi önemli görev ve fonksiyonlar üstlenmiştir (Atmaca, 2023, s. 31; Mavivatan.net 2024).

Bunlar arasında özellikle Türkiye'nin doğrudan öz inisiyatifini ortaya koyan ve Deniz Kuvvetleri Komutanlığının 1 Nisan 2006 tarihinde başlattığı Akdeniz Kalkanı Harekâtı büyük önemi haizdir. Bu girişim, Türkiye'nin hak ve menfaatleri çerçevesinde enerji güvenliğine yönelik icra edilen ilk deniz güvenlik harekâtı olma özelliğine sahiptir. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK)'nin terörizmle mücadele kapsamındaki ilgili kararları çerçevesinde icra edilen harekâtın amaçları; Türkiye'nin kendi deniz sınırlarında -başta Ceyhan çıkışlı olmak üzere- petrol taşımacılığının güvenliğini sağlamak, muhtemel risk ve tehdit unsurlarına karşı caydırıcılığı tesis etmek, NATO'nun bölgedeki deniz güvenliği çabalarına destek olmak ve muhtemel deniz yetki alanlarında varlık/sancak göstermek (Deniz Kuvvetleri Komutanlığı, 2024; Özgen, 2013, s. 110-111). Söz konusu harekât ile Türkiye'nin, stratejik çıkarları çerçevesinde Akdeniz'deki enerji güvenliği faaliyetlerini etkin bir şekilde sürdürmeyi ve egemenlik haklarını deniz yetki alanlarında göstermeyi amaçladığı ifade edilmelidir.

Bu süreçte Türkiye'nin Doğu Akdeniz'de artan askerî faaliyetlerinde, şüphesiz ki Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile olan yakın ve güçlü dayanışmasının da önemli bir payı vardı.¹ Buna mukabil Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY)'nin 2003'ten itibaren Doğu Akdeniz'deki ülkelerle (Mısır ile 2003, Lübnan ile 2007, İsrail ile 2010) deniz yetki alanları anlaşmaları yapmaya başlaması, 2004'te Avrupa Birliği'ne üye olması ve Batı'dan aldığı desteklerle Akdeniz'deki ekonomik faaliyetlere yönelmesi, bilhassa 2007 ve 2011'de enerji rezervlerinin tespiti, çıkartılması ve enerji koridorlarının tesisi gibi girişimlerde bulunması, Türkiye'nin bölgedeki hak ve menfaatlerini korumaya yönelik çabalarını hızlandırmıştı (Ergür, 2022, s. 58; Şahin, 2020, s. 34-35). Bu kapsamda Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti arasında *Akdeniz Kıta Sahaneliğinin Sınırlandırılması Antlaşması* imzalanmıştı (Resmî Gazete, 12 Temmuz 2012).

¹ Türkiye'nin Kıbrıs konusundaki politikası ve jeopolitik eksenindeki yaklaşımına dair bkz. Mustafa Yakışkan, (2019), Türkiye'nin Kıbrıs Politikasının Enerji Jeopolitiği Bağlamında Analizi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 7-28.

Bu adımın devamı niteliğinde, 2012 senesinde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hükûmeti, kendi kıta sahanlığında Türkiye'ye hidrokarbon arama ve işletme ruhsatları vermişti. Atılan adımları müteakip Türkiye, Türk kıta sahanlığına dair Birleşmiş Milletlere 2013 yılında bildirimde bulunmuştu. Tüm bunlarla eş zamanlı olarak Türk Deniz Kuvvetleri de Akdeniz Kalkanı Harekâtı kapsamında Türkiye ve Kuzey Kıbrıs'ın öngörülen deniz yetki alanlarında araştırma ve sondaj faaliyetleri icra eden gemilere refakat görevi üstlenmişti (Şahin, 2020, s. 34-35).

Bu açıdan Türkiye, hem Kıbrıs Türklerinin Doğu Akdeniz'deki haklarını muhafaza ederken aynı zamanda kendi meşru çıkarlarını da koruyacağını ve oldubittilere müsaade etmeyeceğini ilan etmiş oluyordu.

Görüldüğü üzere Türkiye, 2000'li yıllardan itibaren artan bir etkinlikte Doğu Akdeniz özelinde çeşitli ve kritik adımlar atmıştı. Bu aktif dış politika, Türkiye'nin hem savunma güvenliğini güçlendirmeye hem de başta ekonomik hedefler olmak üzere Akdeniz'deki siyasi özgül ağırlığını hissettirmeye ve stratejik hedeflerine ulaşmaya yönelik gayretlerinin bir yansıması olarak değerlendirilmelidir. Şüphesiz takip edilen bu politika ile Türkiye, bir yandan kendi hak ve menfaatlerini korumaya çalışırken aynı zamanda Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne olan güçlü desteğini de göstermiştir. Bu çalışmada da Türkiye'nin Akdeniz'deki stratejik merkezlerinden biri olan Muğla'nın, söz konusu politika doğrultusunda ev sahipliği yaptığı askerî faaliyetlerin önemi ele alınmıştır. Bu çerçevede Türkiye'nin Akdeniz'e yönelik stratejik yaklaşımı ve güncel dış politikasına temas edilerek savunma ve güvenlik doktrini doğrultusunda, Muğla merkezli faaliyetlerin ortaya konulması amaçlanmıştır. Böylece çalışmada genel olarak tarih ve uluslararası ilişkiler disiplinlerine hususiyetle de askerî tarihe odaklanılmıştır.

Türkiye Açısından Doğu Akdeniz'in Önemi ve Güncel Gelişmeler

Doğu Akdeniz, dünyanın en zengin petrol ve doğalgaz yataklarına sahip olmasıyla bölgesel ve küresel ölçekte ülkeler arasında rekabet ve nüfuz mücadelesine sahne olmuştur ve olmaya devam etmektedir. Bölgenin bu özelliği, son yıllarda Doğu Akdeniz'de *kıta sahanlığı* ve *münhasır ekonomik bölge (MEB)* gibi uluslararası hukuk çerçevesindeki deniz yetki alanlarını gündeme getirmiştir. Ülkelerin egemenlikleri ile hak ve menfaatleri açısından bu iki deniz hukuku kavramı büyük önem arz etmektedir (İletişim Başkanlığı, 2022, s. 53-55; Özgen 2013, s. 102-104).

Öncelikle belirtmek gerekirse Türkiye, 1.870 kilometrelik sahil şeridiyle Doğu Akdeniz'de en uzun kıyıya sahip ülkedir. Bu da Türkiye'nin denizden pek çok komşuya sahip olmasını beraberinde getirmiştir. Türkiye'nin deniz komşuları; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin yanı sıra Suriye, Lübnan, İsrail, Mısır ve Libya'dır. Bölgede sahip olduğu geniş kıyı uzunluğu Türkiye'nin bölgede ciddi ölçüde bir hak sahibi olmasını gerektirse de komşu ülkelerin talepleri bölgede bir konsorsiyum tesis edilmesine engel olmaktadır. Bu açıdan Doğu Akdeniz'de deniz yetki alanlarının sınırlandırılmasına yönelik kıyıdaş ülkelerin hepsinin mutabık kaldığı bir uzlaşma henüz bulunmamaktadır. Varılan uzlaşmalar ise Türkiye'nin hilafına ilgili ülkeler arasında yapılmıştır (Özgen, 2013, s. 107-108).

Neticede Türkiye, Doğu Akdeniz'deki millî çıkarlarını korumaya yönelik bir anlayış takip etmektedir. Özellikle Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile yaptığı antlaşmadan sonra deniz yetki alanlarında aktif bir politika izlemeye başlamıştır. Bu çerçevede Türk Deniz Kuvvetleri de Türkiye ve Kuzey Kıbrıs'ın öngörülen deniz yetki alanlarında araştırma ve sondaj gemilerine refakat görevi üstlenmiştir. Şüphesiz ki Türkiye'nin deniz yetki alanlarını ilan ederek söz konusu faaliyetlere yönelmesi, en başta Yunanistan ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'ni rahatsız etmiştir.²

Nitekim Avrupa Birliği'nin Doğu Akdeniz'deki sınırları olarak dayatılmak maksadıyla 2000'li yılların başında *Sevilla Haritası* hazırlanmıştır. Yunanistan ve GKRY başta olmak üzere Avrupa Birliği ülkelerinin bir kısmı tarafından desteklenen bu harita, esasında Türkiye'yi Doğu Akdeniz'de dar bir deniz alanına hapsetme ve Akdeniz'deki deniz yetki alanlarında faaliyetlerini engelleme amacıyla yapılmıştır (Çetin, Anadolu Ajansı, 2020).

Üstelik Yunanistan ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin (GKRY), bu haritayı da baz alarak Batılı ülkelerden aldığı desteklerle Doğu Akdeniz'deki enerji kaynaklarını, Türkiye'nin deniz yetki alanlarına giren sahalar da dâhil tek taraflı arama ve çıkartmaya yönelik istekleri, keza Orta Doğu'dan GKRY kanalıyla Batı'ya enerji koridoru oluşturma projeleri (*EastMed* gibi, Doğu Akdeniz Gaz Forumu) ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin bundan dışlanması, Türkiye'yi bu konuda daha etkin bir politika benimsemeye yöneltmiştir (İletişim Başkanlığı, 2022, s. 37, 57; Ergür, 2022, s. 163-191, Şahin, 2020, s. 57). Ayrıca Yunanistan ve GKRY'nin, bölgedeki çıkarlarını temin etmek için başta Avrupa Birliği olmak üzere batılı ülkeleri de konuya dâhil ederek ikili meseleleri çok taraflı hâle getirmeyi amaçladığı ve böylelikle Türkiye'yi yalnızlaştırma politikası güttüğü de ifade edilmelidir. Nitekim GKRY ve Yunanistan; İsrail, Lübnan, Mısır gibi ülkelerle yaptığı deniz yetki alanlarının sınırlandırılması anlaşmalarıyla da uluslararası hukuk çizgisinde hareket ettiği iddiasını ortaya koymaya çalışmaktadır (Ayman, 2021, s. 338-342, 345-353).

Buna karşılık olarak Türkiye, Doğu Akdeniz ve Kıbrıs'ta, deniz yetki alanlarında, eşit egemen hakların korunması ve kaynakların adil paylaşımının mutabakatla belirlenmesi gerektiğini savunmaktadır. Bu doğrultuda Millî Savunma Bakanlığı, Türk Deniz Kuvvetleri ve Türk arama/araştırma/sondaj gemilerinin KKTC'nin ruhsat verdiği sahalar ile Türkiye'nin kendi deniz yetki alanlarında faaliyetlerini sürdürdüğünü ve buna devam edeceğini açıklamıştır (msb.gov.tr, 2021, mfa.gov.tr, 2024).

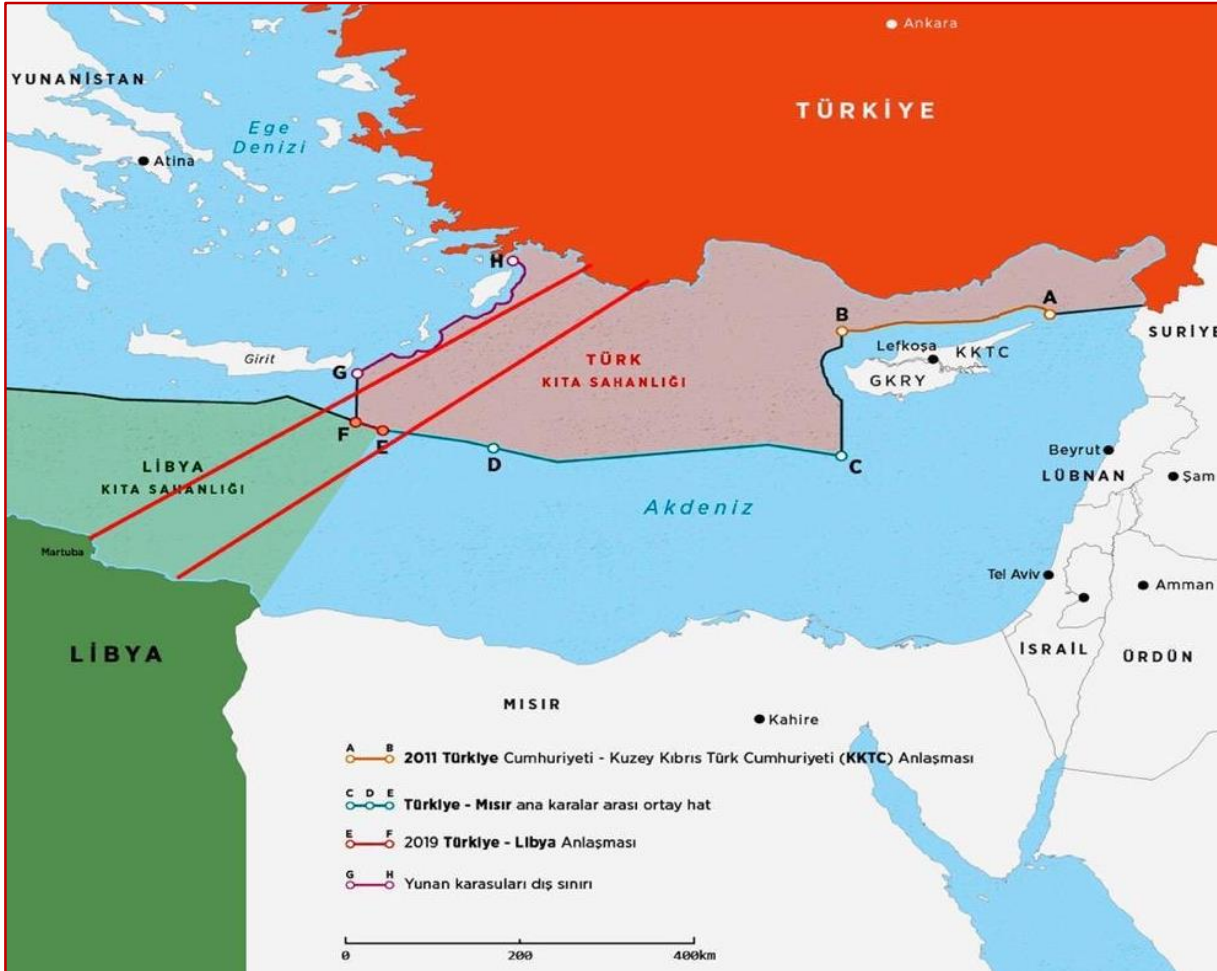
² Türkiye'nin kendi deniz yetki alanlarını ilan etmesine karşı -Türkiye'nin hukuki olarak tanımadığı- Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY) Kıbrıs'ın tamamını temsil ettiği iddiasıyla Mısır ve Lübnan ile münhasır ekonomik bölge sınırlandırma anlaşmaları yapmış; bu çerçevede petrol arama sahaları ilan etmişti. Bu alanların bazılarının Kuzey Kıbrıs'ın sahalarıyla çakışmasına rağmen GKRY'nin tutumu üzerine KKTC'den aldığı ruhsatlar ile bu bölgelerde de sismik arama çalışmaları yürütmüştür (Özgen, 2013, s. 109; Şahin, 2020, s. 66-67).

Türkiye, bununla da kalmayarak Akdeniz’de elini güçlendirecek stratejik bir hamle daha yapmıştır. Şöyle ki bir süredir iç savaş eşliğinde bulunan Libya’da, Birleşmiş Milletler tarafından meşru hükûmet olarak kabul edilen başkent Trablusgarp’taki Millî/Ulusal Mutabakat Hükûmeti MMH/UMH’nin daveti üzerine bu ülkeye destek verme kararı almıştır (2019). Bu durum, Türkiye’nin Doğu Akdeniz’deki rakiplerinin hamlelerine karşı esaslı bir adım atması fırsatını da oluşturmuştur (Ergür, 2022, s. 221-237). Nitekim Türkiye, ilk defa Akdeniz’deki bir kıyıdaş devlet -denizden komşusu olan Libya- ile 27 Kasım 2019’da “Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılmasına İlişkin Mutabakat Muhtırası”, yani MEB sınırlandırma antlaşmasını imzalamıştır (Resmî Gazete, 07 Aralık 2019). Bu Antlaşma, Türkiye’nin Akdeniz’deki siyasi, askerî ve ekonomik haklarını korumakta ne kadar kararlı olduğunu ortaya koyan büyük bir adım olmuştur (Yaycı, 2020, s. 35-36). Türkiye bu mutabakatı, 30 Eylül 2020’de Birleşmiş Milletlere de bildirerek belgenin uluslararası olarak kayıt altına alınmasını sağlamıştır (Anadolu Ajansı, 2020).

Ancak Yunanistan, Türkiye’nin deniz yetki alanlarını ortaya koyan bu antlaşmadan oldukça rahatsız olarak bunu genel bir mesele yapmaya çalışmıştır (Aridemir & Allı, 2019, s. 195, 198). Zira Yunanistan kendi kıta sahası ve münhasır ekonomik bölge sınırlandırması tezi çerçevesinde buna karşı çıkmakta; Yunan adalarının da ana karalar kadar kıta sahanlığı olduğu tezini ileri sürerek bir paylaşım planı önermektedir. Bu kapsamda Akdeniz’deki diğer devletlerle yaptığı MEB sınırlandırma antlaşmalarını da Birleşmiş Milletlere bildirmektedir (Acer, 2021, s. 49-51). Fakat Türkiye, adil olmayan ve Akdeniz’de kendisine çok dar bir alan bırakmayı öngören Yunanistan’ın bu tutumunu kesin bir şekilde reddetmiş; başta Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve Libya ile yaptığı antlaşmalara uygun olarak Doğu Akdeniz’deki faaliyetlerini etkin bir şekilde sürdürmeye devam etmiştir.

Öte yandan askerî yardım, danışmanlık ve destek maksadıyla Türk Silahlı Kuvvetleri unsurlarının Libya’da konuşlanması, Türkiye’nin hem Doğu Akdeniz’deki enerji kaynaklarına yönelik araştırmalarına -yapılan antlaşmaların da etkisiyle- katkı sağladığı gibi askerî olarak Orta Akdeniz’de varlık göstermesiyle belirleyici bir etki koymasına da kapı aralamıştır. Nihayetinde Türkiye, Libya ile olan yakın iş birliğinin bir devamı olarak 3 Ekim 2022’de “Petrol Enerjisi ve Hidrokarbon Alanlarında Mutabakat” metni imzalamıştır (euronews.com, 2022).

2024 yılı itibarıyla Türkiye, başta Doğu Akdeniz ve Ege olmak üzere Mavi Vatan’daki hak ve menfaatlerini ve bu yöndeki savunma güvenlik politikasını, diğer aktörlerin ne yaptıklarına bakmaksızın kararlı bir şekilde uygulamaktadır (tccb.gov.tr 2024). Tüm bunlardan hareketle Doğu Akdeniz özelinde Türk Silahlı Kuvvetlerinin icra ettiği askerî faaliyetlere temas etmek yerinde olacaktır.

(Türkiye ve Libya arasında yapılan Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılması Antlaşması kapsamında belirlenen deniz sınırları ve Doğu Akdeniz

haritası-Kaynak: T.C. Dışişleri Bakanlığı)

Muğla'daki Askerî Unsurlar ve Faaliyetleri

Aksaz Deniz Üs Komutanlığı

Doğu Akdeniz'deki hak ve menfaatlerini korumayı amaçlayan Türkiye, bölgedeki askerî deniz varlığını güçlendirmeye yönelik çeşitli adımlar atmıştır. Bu kapsamda en başta yerli ve millî savunma sanayii ürünleriyle Türk Silahlı Kuvvetlerinin kara-deniz ve hava unsurlarını tahkim etmiştir. Özellikle Deniz Kuvvetlerinde; başta Millî Gemi (MİLGEM), Millî Denizaltı (MİLDEN), Çok Maksatlı Amfibi Gemi (TCG ANADOLU) gibi gemi/sistemler olmak üzere büyük modernizasyon hamleleri gerçekleştirilmiştir. Aynı şekilde millî araştırma-sondaj gemileri ve sismik gemiler ile de Doğu Akdeniz'deki enerji stratejisinde güvenli ve etkin adımlar atmıştır. Elbette ki savunma sanayii ile askerî alt yapı ve üst yapı/tesis imkânlarının geliştirilmesi de söz konusu politikanın etkin bir şekilde gerçekleştirilmesinde önemli bir yer tutmuştur (İletişim Başkanlığı, 2022, s. 74-80). Türkiye'nin bu kapsamdaki en önemli faaliyet merkezlerinden biri de Muğla olmuştur. Öncelikle Ege Denizi ile Akdeniz'in kesişme noktasında bulunan Muğla'daki askerî faaliyetlerin, Türkiye'nin savunma güvenlik ve dış politikasının uygulanması ile sürdürülmesi noktasında fevkalade kritik olduğu ifade edilmelidir.

Bu anlamda Türk Silahlı Kuvvetlerinin bölgenin dinamiğine uygun olarak en başta deniz unsurlarını yüksek kapasiteye sahip bir şekilde ve etkin bir vaziyette tuttuğu görülmektedir. Marmaris ilçesine bağlı Aksaz Deniz Üssü'nün kurulması bu kapsamdaki kritik adımlardan biri olmuştur. Esasen Türkiye, Cumhuriyet'in kuruluşundan itibaren -Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk'ün de denizlere verdiği büyük önem çerçevesinde- donanmasını güçlendirmeye çalışmıştır. Devamında 1949 yılında teşkil edilen Deniz Kuvvetleri Komutanlığı, artan ihtiyaçlara bağlı olarak deniz kuvvetlerini yapılandırmaya devam etmiştir. 1961'de Donanma Komutanlığının yanı sıra İzmir'de Güney Deniz Saha Komutanlığı, İstanbul'da Kuzey Deniz Saha Komutanlıkları ile Deniz Eğitim ve Öğretim Komutanlığı teşkil edilmiştir. Bu arada mevcut tersanelerde (İstanbul ve Gölçük) yeni savaş gemilerinin inşasına başlanmıştır. Bu icraatların, 1950'li yılların ikinci yarısından itibaren ortaya çıkan ve gittikçe karmaşık bir hâle gelen Kıbrıs sorunuyla da bağlantısı gözden uzak tutulmamalıdır (Atmaca, 2023, s. 31). Bu anlamda Türkiye'nin tüm denizler başta olmak üzere hususiyetle Doğu Akdeniz ve Kıbrıs politikasının yansımaları, bahriyeye yapılan yatırımlardan da açıkça görülmektedir.

Nitekim 1974'te icra edilen Kıbrıs/Mutlu Barış Harekâtı'nda da Türk Deniz Kuvvetleri Komutanlığı etkin bir görev almıştır. Deniz unsurları, başta amfibi harekât olmak üzere kara harekâtına deniz top ateş desteği sağlanması, kara unsurlarının Türkiye'den Kıbrıs'a intikali gibi çok yönlü görevler üstlenmişlerdir (Atmaca, 2023, s. 32).

Söz konusu süreçteki gelişmelerden mütevellit Türk donanmasının Akdeniz'de daha etkin bir şekilde faaliyetlerini yürütebilmesi ve varlık gösterebilmesi adına bölgede büyük bir üs kurulması planlanmıştır.³ Özellikle Doğu Akdeniz'in stratejik önemi ile Muğla'nın konumuna binaen üs geliştirme girişimleri bu bölgede yoğunlaşmıştır. Fakat yer belirlenmesi ve projenin icraata dökülmesi yıllar almıştır. Sonunda Muğla'nın Marmaris ilçesinin 13 kilometre doğusundaki Aksaz Karaağaç Koyu'nun deniz üssü için en uygun yer olduğuna karar verilmiştir. Aksaz'ın seçilmesinde; doğal korunaklı bir liman olması, Akdeniz'e doğrudan çıkışının olması, Ege ve Akdeniz'in kesişim noktasında bulunması ve Dalaman Havalimanına yakın olması gibi etkenler belirleyicidir (web.archive.org, 2024)⁴

Bu çerçevede Aksaz'da 1983'te deniz üssünün inşa çalışmalarına başlanmıştır. Aksaz'ın ne denli stratejik önemde olduğu düşünüldüğünde, atılan bu adımın ehemmiyeti de daha iyi anlaşılacaktır (web.archive.org, 2024). Neticede çalışmaların ardından 1987'de Aksaz Deniz Üssü açılmıştır (dzkk.tsk.tr, 2024). 2000 yılına kadar olan süreçte diğer yapı eklemeleriyle üs modern bir görünüme ulaşmış ve kapasitesi genişletilmiştir (web.archive.org, 2024).

Türk Deniz Kuvvetleri Güney Deniz Saha Komutanlığına bağlı olan Aksaz Deniz Üs Komutanlığının görevi;

"Barışta ve savaşta lojistik desteği ihtiyaçlar doğrultusunda sağlamak ve üs savunmasını etkinlikle yapmak, Aksaz Deniz Üssünden faydalanan yüzer, dalar ve uçar unsurlarımız ile dost ve müttefik unsurların memnuniyetini yüksek düzeyde tutacak hizmeti sunmaktır."

şeklinde belirtilmiştir. Bu çerçevede Aksaz Deniz Üs Komutanlığı çalışmalarını;

"Her türlü tehdide karşı tam koruma sağlayabilen üs savunma imkân ve kabiliyetlerine sahip, lojistik destek yetenekleri ile her ihtiyaca cevap verebilen ve sosyal imkânları ile personel beklentilerini tam olarak karşılayabilen, Akdeniz'de en iyi ve dünyada örnek gösterilen bir deniz üssü olmak"

hedefiyle sürdürmektedir (web.archive.org, 2024).

Özellikle son yıllarda Türkiye'nin stratejik yaklaşımı çerçevesinde benimsediği geniş kapsamlı savunma ve güvenlik doktrini ile Mavi Vatan'daki hak, alaka ve menfaatlerine sahip çıkma doğrultusunda uyguladığı aktif Akdeniz politikası, Muğla'yı da gittikçe önemli bir askerî merkez olarak önemli kılmaktadır. Zira Türkiye'nin bölgeye ilişkin politikası, Türk Silahlı Kuvvetlerinin de görev ve sorumluluklarını artırmıştır. Burada konuşlu Deniz Kuvvetleri Komutanlığı bünyesindeki Aksaz Deniz Üs Komutanlığı da etkisi ve çapı genişleyen vazife ve

³ Deniz veya donanma üssü, bahriyenin pek çok muharip ve yardımcı hizmet gemileri ile lojistik, teknik destek birimlerinin bir arada bulunduğu askerî liman/merkezdir.

⁴ Aksaz Deniz Üs Komutanlığı;

<https://web.archive.org/web/20090602182216/http://www.dzkk.tsk.tr/turkce/BunlariBiliyormuydunuz/AksazDenizUsKom/Aksazdenizuskom.php> (Bundan sonraki atıflar "(web.archive.org, 2024)" olarak yapılacaktır.

sorumlularının yerine getirilmesinde, gerek konumu gerekse imkân ve kabiliyetleri ile başrolü oynamaktadır. Zira Aksaz Deniz Üs Komutanlığı, tugay seviyesinde bir birlik olmasına rağmen, bulunduğu konum itibarıyla Ege'nin Akdeniz'e açıldığı saha ile Orta/Doğu Akdeniz ve Süveyş Kanalı arasında hâkim bir bölgede bulunmaktadır (web.archive.org, 2024).

Neticede Türkiye'nin, Akdeniz'deki hak ve menfaatlerinin korunması ve geliştirilmesine yardımcı olmak amacıyla Aksaz Deniz Üs Komutanlığının amacı;

- Kuruluşundaki birliklerin harbe hazır olarak idamesini sağlamak,
- Barış ve savaş dönemi görevlerini icra etmek,
- Sorumluluk sahasında görev yapan birlikleri (Deniz Kuvvetleri unsurları) desteklemek,
- Ayrıca bölgede görev yapan Deniz Kuvvetleri Komutanlığının yüzer ve dalar unsurlarına da harekât, istihbarat, lojistik ve teknik olarak katkılar sunmaktır (web.archive.org, 2024). Elbette Türkiye'nin Akdeniz'deki deniz gücü bağlamında Aksaz Deniz Üs Komutanlığı ile Mersin'deki Akdeniz Bölge Komutanlığı ve İskenderun'daki Deniz Üs Komutanlığının da önemli deniz üs ve bölge komutanlıkları olduğunu belirtmek gerekir.

Fakat Aksaz Deniz Üs Komutanlığı, her türlü deniz görevinin yerine getirilmesi ve idamesi bakımından en üst seviyede imkân ve kapasiteye sahip olmasıyla müstesna bir konumdur. Nitekim Aksaz Deniz Üs Komutanlığı bünyesinde hâlihazırda; Donanma Komutanlığının muharip ve yardımcı unsurları ile Harp Filosu Komutanlığı ile emrindeki Güney ve Batı Görev Grup Komutanlığı, Lojistik Destek Görev Grup Komutanlığı, 3'üncü Denizaltı Filotillası Komodorluğu ve en son imkân ve kabiliyeti artırılarak açılan Millî Savunma Bakanlığı Aksaz Tersanesi Komutanlığı bulunmaktadır. Deniz Kuvvetleri Komutanlığı envanterindeki fırkateyn, denizaltı, hücumbot, çıkarma, akaryakıt, istihbarat ve mayın gemileri ile yardımcı sınıf gemiler, karakol botu ve deniz hava unsurlarının konuşlandırıldığı Aksaz, son yıllarda Türk Deniz Kuvvetleri'nin en önemli harekât üssü hâline getirilmiştir. Aksaz Deniz Üssü, sadece Türk Deniz Kuvvetleri değil aynı zamanda müttefik ülkelerin donanmaları için de önemli bir lojistik merkez konumundadır (Kaya, 2007, s. 110).

Tüm bu fonksiyonları ile Aksaz Deniz Üs Komutanlığının, Doğu Akdeniz'deki hak ve menfaatlerin uygulanması çerçevesinde üstlendiği ve/veya ifa ettiği görevler şöyledir:

- Harekât kapsamında; üs savunma imkân kabiliyetleri sayesinde limanda bulunan donanma gemileri ve personelinin denizden, karadan ve havadan güvenliği sağlanmaktadır.
- Haberleşme kapsamında; Üs Komutanlığındaki muhabere merkezi ile Akdeniz ve Ege'deki gemilere muhabere desteği verilmektedir.
- Liman hizmetleri kapsamında; Aksaz Deniz Üssünde aynı anda çok sayıda birbirinden farklı özelliklerdeki gemiye liman hizmetleri sağlanmaktadır.
- İkmal ve istihkâm kapsamında; Üssün sahip olduğu geniş ve yüksek teknik envanter ile deniz birliklerinin/gemilerin gerekli ikmal ve onarım ihtiyaçları karşılanmakta, ayrıca NATO standartlarına sahip cephane, güdümlü mermi ve torpido depolanabilmektedir.
- Lojistik hizmetler kapsamında; gemilere su ve motorin verilebilmekte, personel nakli yapılmaktadır. Mevcut çekici vasıtalar ve römorkörler de limana gelen her türlü geminin 24 saat manevralarına yardımcı olmak üzere hazır bulundurulmaktadır.
- İnsani yardım kapsamında; bölgede meydana gelen doğal afetlere karşı arama kurtarma faaliyetlerine destek sağlanabilmektedir (Aksaz Deniz Üs Komutanlığı).

Aksaz Deniz Üssünden ayrıca Türk Deniz Kuvvetlerinin uluslararası görevlerde veya ikili anlaşmalar kapsamında farklı coğrafyalarda görev alacak gemileri de lojistik bütünleme yaparak hareket etmektedir (haberturk.com, 2024).

Şüphesiz Aksaz Deniz Üs Komutanlığının en önemli görev alanını, Doğu Akdeniz'de icra edilen faaliyetler oluşturmaktadır. Özellikle son yıllarda deniz yer altı kaynaklarının ve enerji nakil hatlarının öneminin artması ile Akdeniz'e kıyısı olan ülkeler arasında yapılan deniz yetki alanları antlaşmaları, Rusya-Ukrayna Savaşı ile Orta Doğu'daki gerginlikler, İsrail'in Filistin/Gazze'ye ve sonrasında Lübnan'a yönelik saldırıları nedeniyle yabancı savaş gemilerindeki artış, keza başta Orta Doğu merkezli olmak üzere düzensiz göçle mücadele faaliyetleri, Doğu Akdeniz'in stratejik önemini artırmıştır.

Bu kapsamda Türkiye'nin Akdeniz'deki deniz yetki alanlarındaki hak ve menfaatlerinin korunması doğrultusunda icra edilen Akdeniz Kalkanı Harekâtı'na, Aksaz Deniz Üssünde bulunan Güney Görev Grup Komutanlığı tarafından komuta edilmektedir. Akdeniz'de sancak/varlık gösterme planı çerçevesinde bir kısmı Aksaz'dan çıkan gemiler; keşif, gözetleme, karakol görevleri ile eğitim ve intikal faaliyet icra etmektedir. Keza Aksaz'dan kalkan veya buraya uğrayarak ikmal ve bakım hizmeti alan donanmanın muharip gemileri, Türk sondaj gemilerinin başta Akseki, Belek 3, Taşucu, Yörükler, Güzelyurt sahaları ile diğer bölgelerde yaptığı arama/sondaj faaliyetlerine refakat görevi icra etmektedirler. Aksaz Deniz Üssünün bir diğer önemli misyonu da Kıbrıs'ta meydana gelebilecek herhangi bir duruma karşı bölgeye destek verebilecek konumda bulunmasıdır. Aksaz Deniz Üssü, Akdeniz'de icra edilen millî, uluslararası ve müşterek harekâtlara iştirak eden unsurlar için de ana üs konumundadır. Keza Akdeniz'de icra edilen uluslararası, NATO ve davet tatbikatlarının planlama, liman faaliyetleri ve seçkin gözlemci günü faaliyetleri de Aksaz Deniz Üssünde icra edilmektedir. Tüm bunların yanı sıra NATO'nun Deniz Daimî Görev Grupları ve yabancı harp gemileri tarafından Aksaz limanı lojistik bütünleme amacıyla kullanılmaktadır. Aksaz Deniz Üs

Komutanlığı, aynı zamanda çeşitli ülke donanmalarını ağırlamasıyla Türkiye'yi temsil etme görevini de üstlenmektedir. Bunun bilincinde olarak liman ziyaretinde bulunan gemilerin her türlü teknik, lojistik ve sosyal ihtiyaçları mevcut protokoller kapsamında en üst düzeyde karşılanmaktadır (Aksaz Deniz Üs Komutanlığı).

Ayrıca Müttefik Reaksiyon Kuvveti (ARF-Allied Reaction Force) bünyesindeki Türk Deniz Görev Kuvveti Komutanlığı (TURMARFOR-Turkish Maritime Force) karargâhı da Aksaz'dır. Nitekim bünyesindeki Türk Deniz Görev Kuvveti Komutanlığı 2023 yılında bir yıl süreyle TURMARFOR, NATO Mukabele Kuvvetinin-NRF Yüksek Hazırlıklı Kuvveti (Deniz)-HRF(M) komutanlığını ifa etmiş, hâlihazırda ise NATO bölgesel planları kapsamında Birleşik Görev Gücü Akdeniz - CTF MED görevini 1 seneliğine yerine getirmektedir (msb.gov.tr, 2020; savunmasanayi.org, 2023; Anadolu Ajansı, 2023).

Görüldüğü üzere Muğla'ya bağlı Marmaris'te konuşlu Aksaz Deniz Üs Komutanlığı, birbirinden kritik misyon ve görevlere ev sahipliği yapmakta; bu yönüyle adeta Doğu Akdeniz'de bahriye teşkilatının ana karargâhlarından biri olduğunu ortaya koymaktadır.

Aksaz Deniz Üs Komutanlığının askerî ve deniz görevlerinin yanı sıra doğal afetlerle mücadele faaliyetlerine de katkı sağladığı takip edilmektedir. Orman yangınları ve depremle mücadele bunların başında gelmektedir. Bu çerçevede Aksaz'dan, meydana gelen doğal afetler sonucunda icra edilen yardım faaliyetlerinde karadan müdahale edilemeyecek durumda olup denizden yardım sağlanabilecek bölgelere gerekli malzeme/araç transferleri sağlanmaktadır. Örneğin 6 Şubat 2023 tarihli büyük depremlerde (Maraş ve Hatay) Aksaz'da hazırlanan personel ve lojistik yardımlar hızlı bir şekilde toplanıp İskenderun'a sevk edilmiştir (Aksaz Deniz Üs Komutanlığı).

Tüm bu izah edilen faaliyetler çerçevesinde Türkiye'nin Akdeniz'deki hak ve menfaatlerinin korunmasında harekât alanına en yakın üs olarak Aksaz'ın kritik önemi açıkça görülmektedir. Bu yönüyle de üssün, sahip olduğu kapasite ile imkân ve kabiliyetleri de mütemediyen geliştirilmektedir.

Aksaz Deniz Üssü, korunaklı bir bölge olması hasebiyle Deniz Kuvvetlerinin tüm bu faaliyetlerinde emniyetli ve stratejik bir noktadır. Aksaz'da ilk faaliyete başladığında tersaneye yakın kapasitede kurulan fabrika, havuz ve çekek yerinden oluşan Onarım Destek Komutanlığının teşkil edilmesi de bu stratejik öneminin bir yansımasıdır. Öyle ki burası yakın dönemde (2023-2024) tersaneye dönüştürülmüş ve 24 Ağustos 2024'te Aksaz Tersanesi Komutanlığı olarak resmî açılışı gerçekleştirilmiştir. Tersane, 13.000'i kapalı olmak üzere 113.000 m² alana sahip olup içerisinde 11 fabrika, ambarlar, 7.500 tonluk yüzer havuz, 450 tonluk çekek yeri, 100 tonluk yüzer vinç ile Deniz Kuvvetlerinin onarım ve inşa kabiliyetlerine önemli katkılar sağlayacak niteliklere sahiptir. Dolayısıyla bu askerî tesisin sahip olduğu teknik envanter ile lojistik ve ikmal yönünden imkân ve kabiliyetleri oldukça gelişmiş durumdadır (tccb.gov.tr, 2024).

Bu konuda Millî Savunma Bakanlığı da stratejik önemdeki Marmaris/Aksaz'da teşkil edilen tersane ile bölgede konuşlu veya Akdeniz ile Ege'de faaliyet gösteren Türk donanmasının ihtiyaçlarının en hızlı şekilde karşılanmasının yanı sıra teknik destek temini ve idamesinin gerçekleştirileceğini açıklamıştır. Bu sayede Deniz Kuvvetlerinin faaliyetlerini daha etkin ve güvenli bir şekilde yerine getireceği ve dünyanın önde gelen deniz kuvvetleri arasındaki seçkin yerini pekiştireceği de vurgulanmıştır (msb.gov.tr, 2024).

Tüm bu zikredilen fonksiyon, görev ve icraatlarıyla büyük stratejik önemi haiz olan Aksaz Deniz Üs Komutanlığına, son dönemde yeni hizmete giren deniz platformları da konuşlandırılmıştır. Bunlar arasında en başta, Deniz Kuvvetleri Komutanlığının amiral gemisi olan ve Türkiye'nin ilk yerli ve millî SİHA konuşlandırabilen gemisi TCG Anadolu gelmektedir. Aynı şekilde muhtelif fonksiyonları haiz gemiler de Aksaz'a intikal ederek burada üslenmiştir. Ayrıca Hisar Sınıfı Açık Deniz Karakol Gemileri ile denizde ikmal muharebe destek gemisi TCG Derya'nın ve akaryakıt ikmal gemisi TCG Üsteğmen Arif Ekmekçi'nin de Aksaz limanına konuşlandırılması planlanmaktadır. Aksaz Deniz Üs Komutanlığında yüzer deniz araç ve gereçleri ile hizmetlerinin yanı sıra Üssün içerisinde konuşlu Helikopter Grup Komutanlığı da her çeşit uçuş emniyeti, telsiz, radar tamir ve bakım imkânına sahiptir (Aksaz Deniz Üs Komutanlığı).

Muğla'nın ve Aksaz'ın askerî açıdan önemini ortaya koyan son gelişme ise Güney Deniz Saha Komutanlığı karargâhının da İzmir'den Aksaz Deniz Üssüne taşınmasıdır. Böylece Deniz Kuvvetlerinin Doğu Akdeniz ve Ege'deki faaliyetlerinin icrasında, her türlü donanıma sahip olan Aksaz'ın, aynı zamanda ana komuta merkezlerinden biri de olduğu ifade edilmelidir.

Bunların yanında bölgenin stratejik ve taktik önemini daha da artıran son gelişmelerden biri de şudur: 2024 yılı içerisinde Deniz Kuvvetleri bünyesinde Amfibi Kolordu Komutanlığı'nın kurulması ile üç Amfibi Deniz Piyade Tugayı teşkil edilmiş, bu kapsamda iki Amfibi Deniz Piyade Taburu da Aksaz da konuşlandırılmıştır.

Sonuç olarak Aksaz Deniz Üssü, gerek imkân ve kabiliyetleriyle gerekse icra ettiği geniş faaliyet yelpazesıyla, Türkiye'nin Doğu Akdeniz'e ilişkin savunma ve güvenlik konseptinde önemli bir fonksiyon üstlenmektedir.

Dalaman Deniz Hava Üs Komutanlığı

Ege ve Akdeniz'de harekât icra eden gemilerin helikopter konuşlanma ihtiyacını karşılamak amacıyla; 27 Temmuz 1999 tarihinde Aksaz Deniz Üs Komutanlığı bünyesinde Aksaz Helikopter Komutanlığı, 04 Ağustos 2003 tarihinde ise Aksaz Deniz Helikopter Grup Komutanlığı teşkil edilmiştir. Müteakiben artan harekât ihtiyaçları ve envantere yeni giren hava araçları nedeniyle; Cengiz Topel dışında da deniz hava üsleri kurulması zorunlu hâle gelmiş ve coğrafi konumunun stratejik önemi dikkate alınarak 4 Ağustos 2010 tarihinde, Muğla'nın Dalaman ilçesinde, -Gölcük'te konuşlu Deniz Hava Komutanlığının ana ast başlığı olarak- Deniz Hava Üs Komutanlığı kurulmuştur. Böylece Aksaz

Deniz Helikopter Grup Komutanlığı lağvedilmiştir (Türk Deniz Kuvvetleri Komutanlığı).⁵

Dalaman Deniz Hava Üs Komutanlığı bünyesinde, ihtiyaçların çoğalmasına bağlı olarak imkân ve kabiliyetler de sürekli geliştirilmiştir. Nitekim hâlihazırda Komutanlık bünyesinde 302. Hava Filo Komutanlığı, 312. Deniz İhas Filo Komutanlığı ve 352. Deniz Helikopter Filosu bulunmaktadır (Türk Deniz Kuvvetleri Komutanlığı; <https://phantomaviation.nl/>, 2024; <https://www.scramble.nl/>, 2024).⁶ En son Akdeniz harekât alanındaki ihtiyaçlar çerçevesinde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Dalaman Deniz Hava Üs Komutanlığı başlısı olarak 14 Aralık 2019'da Geçitkale Deniz Hava Meydan Komutanlığı ile 314'üncü Deniz İHAS Filo Komutanlığı kurulmuştur (euronews.com, 2019).

Dalaman Deniz Hava Üs Komutanlığında konuşlu olan ve/veya bağlıları bünyesindeki İHA ve SİHA'lar, helikopterler ve deniz karakol uçakları ile bölgede 7/24 saat esaslı gözetleme ve kaplama sağlanabilmekte; Türk Silahlı Kuvvetlerinin, Doğu Akdeniz'deki tüm faaliyetlerine destek verilmektedir. Böylece Dalaman, aynı zamanda Türkiye'nin en büyük insansız hava aracı üsleri arasında yer almaktadır (muglayenigun.com, 2019; yenisafak.com, 2019).

İzah edildiği üzere Aksaz Üs Komutanlığının yanı sıra Dalaman Deniz Hava Komutanlığı da sahip olduğu yerli, millî ve modern savunma sanayii ürünleriyle, Doğu Akdeniz'de etkin bir şekilde faaliyetlerini yerine getirmektedir.

Dalaman ve Milas Hava Meydan Komutanlıkları / 16. Ana Jet Üs Komutanlığı

Akdeniz'de artan faaliyetler ve bölgenin stratejik önemine bağlı olarak deniz unsurları kadar Muğla ve çevresinde Hava Kuvvetleri Komutanlığı unsurlarının varlığı da büyük bir gereklilik arz etmiştir. Bu doğrultuda bölgede 1994 yılında devamlı bir filo konuşlandırılması maksadıyla Dalaman'da Hava Meydan Komutanlığı tesis edilmiştir. Komutanlık bünyesinde ilerleyen yıllarda uçak sığınakları yapılarak meydan genişletilmiştir (Türk Hava Kuvvetleri Komutanlığı).

Dalaman Hava Meydan Komutanlığı, uzun yıllar (16. Ana Jet Üs Komutanlığına dönüştürülene kadar) bağlı bulunduğu Balıkesir merkezli 9. Ana Jet Üs Komutanlığının ileri hava üssü olmuştur. Özellikle son yıllardaki etkin Akdeniz stratejisi ve artan askerî hareketlilik ekseninde muhtelif fonksiyonu haiz görevler icra etmiştir. Bunların başında *Alarm Reaksiyon* görevleri gelmektedir. Söz konusu görev, Türkiye topraklarına yönelik hava sahası ihlalleri ve tacizlere reaksiyon gösterilmesi durumunda ortaya çıkmaktadır. Teknolojik sistemler aracılığıyla tehdit sinyali geldiğinde bölgede konuşlu uçaklar hızlıca kalkarak önleme uçuşu yapmaktadır. Aynı şekilde herhangi bir taciz durumunda da Dalaman'daki uçaklar havalanmaktadır. Böylece Dalaman Hava Meydan Komutanlığı vuku bulan olaylara bölgede konuşlu hava unsurları vasıtasıyla anlık reaksiyon gösterilebilmektedir. Aynı şekilde bölgenin genel hava savunmasından sorumlu Balıkesir'deki 9. Ana Jet Üssü başta olmak üzere diğer üslerden kalkan uçakların bölgeye intikaline kadar bir tehdit durumunda karşılama ve mukabele görevi icra edebilmektedir. Bu yönüyle Muğla/Dalaman'daki hava unsurları, sorumluluk bölgesinde Türkiye'nin hava sahasının korunması başta olmak üzere ülkenin hak ve menfaatlerine yönelen tehdit ve tehlikelere karşı hızlı reaksiyon gösterilmesi ve caydırıcılığın sağlanması vazifesini üstlenmektedir. Bölgede gelişebilecek muhtemel harekât planında da Dalaman, intikal meydanı durumundadır.

Yine Dalaman Hava Meydan Komutanlığı aracılığıyla Türk Hava Kuvvetlerinin deniz aşırı uçuşlarının desteklenmesi, millî ve NATO harekât misyonlarına yönelik alarm reaksiyon görevlerinin icrası gibi faaliyetler de gerçekleştirilmektedir. Bunun yanı sıra Dalaman'daki uçakların, Akdeniz'de doğalgaz arama faaliyetlerinde bulunan gemilere yönelik havadan destekleme görevi ifa ettiği takip edilmektedir (Türk Hava Kuvvetleri Komutanlığı). Bu bağlamda Dalaman'daki hava unsurlarının, Türk hava sahasına yönelik muhtemel ihlallerin engellenmesi, aynı şekilde millî ve uluslararası vazifelerin yerine getirilmesi gibi çok yönlü bir sorumluluk üstlendiği ifade edilmelidir.

Muğla'daki bir diğer askerî hava meydanı olan Milas Hava Meydan Komutanlığı ise Dalaman Üssünün yardımcı üssü durumundadır. Dalaman'ın icra edilecek faaliyetlerde yetersiz kalması durumunda Milas'ın destek olarak devreye girdiği görülmektedir (Türk Hava Kuvvetleri Komutanlığı).

Türk Silahlı Kuvvetleri, yakın dönemde (2024 itibarıyla) bölgede artan jeopolitik gelişmeler ve gerginlikler ile uluslararası düzlemde meydana gelen kritik olaylar sonucunda proaktif bir adım daha atarak Dalaman Hava Meydan Komutanlığını, Ana Jet Üs Komutanlığına çevirmiştir. Böylece savaş uçaklarının da konuşlanmasıyla Dalaman'daki üs, doğrudan Muharip Hava Kuvvetlerine bağlı *16. Ana Jet Üs Komutanlığı* ismiyle, Türk Hava Kuvvetlerinin en son muharip birliği olarak faaliyetlerine başlamıştır (Resmî Gazete, 09 Ağustos 2024).

Görüldüğü üzere Dalaman'daki Hava Meydan/Ana Jet Üs Komutanlığı da Akdeniz'deki hak ve menfaatlerin korunması noktasında çok yönlü görevlerin aktörü durumunda olup aynı zamanda bu yöndeki faaliyetlerin merkezi konumunda bulunmaktadır. Bu kapsamda Muğla'daki Hava Kuvvetleri unsurlarının, Deniz Kuvvetleri kadar yoğun ve kapsamlı faaliyetler icra ettiği izahından varestedir. Özellikle Yunan uçaklarının ihlallerinin engellenmesi dâhil reaksiyon görevleri ve bu çerçevede Türkiye hava sahasının korunması, Kıbrıs'taki gelişmelerin yakından

⁵ Türk Hava Kuvvetleri Komutanlığı, <https://www.hvkk.tsk.tr/>

⁶ Türk Deniz Kuvvetleri Komutanlığı, <https://www.dzkk.tsk.tr/>; ayrıca bkz. <https://www.scramble.nl/planning/orbats/t%C3%BCrkiye/turkish-navy-aviation-command>; <https://phantomaviation.nl/Country/Europe/T%C3%BCrkiye/05-Wing-squadron-regiment.htm>

izlenmesi, Akdeniz'deki askerî, ekonomik ve insani faaliyetlerin takibi, yerli ve uluslararası misyonlar gibi geniş bir yelpazede görevlerin ifası, bunu açıkça ortaya koymaktadır.

Sonuç ve Değerlendirme

Tarihî süreçte Türkiye'nin coğrafi, siyasi, askerî ve ekonomik jeopolitiğinde önemli bir yer tutan Akdeniz, özellikle son yıllarda Türk dış politikasının en üst başlıkları arasında yer almaktadır. Şüphesiz, Türkiye'nin Doğu Akdeniz'in en uzun kıyı şeridinde sahip ülke olmasının getirdiği hak, alaka ve menfaatler, bunun yanı sıra zengin enerji kaynakları nedeniyle bölgede artan ölçüde nüfuz mücadelesi yaşanması, bunda belirleyici etkenlerdir. Keza yıllardır devam eden Kıbrıs sorunuyla Türkiye'nin Akdeniz'deki çıkarlarının birbirine entegre olmasının da Akdeniz'e yönelik kapsamlı bir dış politika takip edilmesini gerekli kıldığı anlaşılmaktadır.

Söz konusu Türk dış politikasının uygulanması ve etkin bir şekilde sürdürülmesinde Türk Silahlı Kuvvetleri de gerek deniz unsurları gerekse hava unsurlarıyla sahadaki ana aktör konumundadır. Muğla'ya bağlı Marmaris/Aksaz da bu faaliyetlerin Doğu Akdeniz'deki ana yönetim merkezlerinin başında gelmektedir.

İzah edildiği üzere Akdeniz politikası çerçevesinde Aksaz Deniz Üs Komutanlığının öneminin giderek arttığı, buna bağlı olarak da Üssün imkân ve kapasitesinin yıllar içerisinde sürekli geliştirildiği tespit edilmiştir. Nitekim en son 2023 yılı itibarıyla Türk Deniz Kuvvetlerinin amiral gemisi sayılan TCG Anadolu başta olmak üzere donanmanın büyük gemilerinin ana konuş limanının Aksaz olması, keza çok geniş donanımlara sahip Aksaz Tersanesinin açılması, bu durumu destekler mahiyettedir. Haddizatında Aksaz'ın sağladığı imkânların Türk Deniz Kuvvetlerinin bölgedeki harekât inisiyatifini artırdığı ifade edilmelidir.

Muğla'daki askerî icraatların bir diğer sacayağının da Hava Kuvvetlerinin faaliyetleri olduğu görülmektedir. Dalaman ve Milas'taki meydanlar aracılığıyla Türkiye'nin hava güvenliğinin sağlanması, aynı şekilde Akdeniz'deki görevlerin takip, icra ve koordinesi gibi çok yönlü faaliyetler buradan yürütülmektedir. En son, Dalaman'ın Ana Jet Üs Komutanlığına dönüştürülerek muharip bir konsepte kavuşturulması da Muğla'nın, güneybatı kanadında Türkiye'nin savunma ve güvenliğinin önemini daha da artıracak mahiyettedir.

Türkiye'nin tüm bu adımları; bölgedeki hak ve menfaatlerini eksiksiz ve kararlı bir şekilde korumaya çalışmasının, aynı zamanda Akdeniz jeopolitiğindeki konumunu kuvvetlendirme hedefinin bir yansıması olarak değerlendirilmelidir. Esasen 21. yüzyıldan itibaren Akdeniz'in siyasi, askerî ve ekonomik politikalarla pek çok bölge ülkesi ve uluslararası güç arasında rekabet sahası olduğu ve buna bağlı olarak güvenlik alanında kaotik gelişmelerin meydana geldiği dikkate alındığında, Türkiye'nin attığı atılımların ne denli kritik olduğu ve ehemmiyet arz ettiği ifade edilmelidir.

Öte yandan Türkiye'nin Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve Libya ile yaptığı münhasır ekonomik bölgenin sınırlandırması antlaşmalarının, sahada gösterdiği etkinlikte, uluslararası meşruiyet bakımından elini güçlü kıldığı ifade edilmelidir. Her ne kadar başta Yunanistan ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, buna itiraz edip bazı bölge ülkeleri ve Batılı ülkelerin desteğiyle karşı hamleler de bulunsalar da Türkiye diplomasi alanında olduğu kadar sahada da tereddütsüz bir tutum sergilemektedir. İzah edilen tüm bu hususlarda Türkiye açısından Doğu Akdeniz'deki en önemli müstahkem ve stratejik bölgelerin başında Muğla'nın geldiğini söylemek pek tabiidir. Sonuç olarak bu çalışmada, Muğla sınırlarında konuşlu olup her geçen takviye ve teçhiz edilen Türk Silahlı Kuvvetlerinin deniz ve hava unsurlarının, ifa ettiği görevlerle Türkiye'nin Akdeniz'deki savunma-güvenlik ve dış politikasının etkin birer icrası konumunda oldukları tespit edilmiştir.

Nihayetinde 2024 yılı itibarıyla Akdeniz'e yansımaları bakımından Orta Doğu'daki gerginliklerin yanı sıra özellikle İsrail'in Filistin/Gazze'ye yönelik müdahalesi ve saldırılarını Lübnan'a genişletmesi sonrası bölgenin daha da hassas bir hâl aldığı, takip edilmektedir. Başta ABD olmak üzere Rusya, İngiltere, Fransa, Yunanistan gibi ülkelerin savaş gemilerinin Doğu Akdeniz'de varlık göstermesi dikkate alındığında, Türkiye'nin jeopolitik vizyonu çerçevesinde artan askerî proaktif tedbirleri de millî hak ve menfaatlerin korunması bakımından hayati önemi haiz olarak görülmelidir. Aksaz ve Dalaman bağlamında Muğla'da ortaya çıkan askerî hareketliliğin, söz konusu gelişmelere bağlı olarak Mersin'de de artırılması büyük önem taşımaktadır. Bu çerçevede 2024'te imkân ve kabiliyetleri geliştirilerek açılması planlanan Mersin Tersanesinin, kıymetli ve stratejik bir adım olacağı ifade edilmelidir. Esasında Mersin/Tarsus bölgesinde Ağustos 2024'te açılan Çukurova Bölgesel Havalimanı'nın sahip olduğu stratejik konum ve kapasitesi göz önüne alındığında bölgede deniz ve hava ulaşımını destekleyecek lojistik kabiliyetler, daha da artırılmıştır. Keza Adana Şakirpaşa Havalimanı'nın İHA-SİHA gibi kritik askerî hava faaliyetlerine de ev sahipliği yapacak olması da kritik bir adım mahiyetindedir. Tüm bunlar başta Aksaz olmak üzere Adana-Mersin ve Tarsus'u, Doğu Akdeniz özelinde daha stratejik bir denkleme koymaktadır. Sonuç olarak söz konusu bölgelerdeki askerî olanakların çok yönlü olarak geliştirilmesi ve güçlendirilmesinin Türkiye'nin Akdeniz'deki savunma ve güvenlik politikasına ciddi katkılar sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadıklarını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynakça

- Acer, Y. (2021). *Uluslararası yargı kararları temelinde Ege ve Doğu Akdeniz’de sınırlandırma sorunları*. SETA. <https://www.setav.org/assets/uploads/2022/01/K81.pdf>
- Aksaz Deniz Üs Komutanlığı. <http://www.dzkk.tsk.tr/turkce/BunlariBiliyormuydunuz/AksazDenizUsKom/Aksazdenizuskom.php>
- Arıdemir, H., & Allı, Ç. (2019). Doğu Akdeniz bölgesindeki münhasır ekonomik bölge tartışmalarının analizi. *İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi*, (10), 188-202. <https://doi.org/10.25204/iktisad.610855>
- Atmaca, G. (2023). Türk Deniz Kuvvetleri tarihi geçmişten günümüze Türk donanması. *Deniz Kuvvetleri Dergisi*, (652), 28-33.
- Ayman, S. G. (2021). Ege’den Doğu Akdeniz’e Yunan dış politikasında güç, tehdit ve ittifaklar. *Coğrafya, tarih ve uluslararası hukuk boyutlarıyla küresel ve bölgesel denkleme Ege ve Doğu Akdeniz* (pp. 323-362) içinde. İstanbul Üniversitesi Online Yayını. <https://doi.org/10.26650/B/SS46.2021.008.12>
- Bilgen, M. E. (2023). Türk deniz görev grupları. *Mavivatan.net*. <https://mavivatan.net/turk-deniz-gorev-gruplari/>
- Bostan, İ. (2021). Osmanlı Akdenizi üzerine. *Coğrafya, tarih ve uluslararası hukuk boyutlarıyla küresel ve bölgesel denkleme Ege ve Doğu Akdeniz* (pp. 145-165) içinde. İstanbul Üniversitesi Online Yayını. <https://doi.org/10.26650/B/SS46.2021.008.07>
- Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı. (2022). *Türkiye’nin Doğu Akdeniz Stratejisi*. https://www.iletisim.gov.tr/images/uploads/dosyalar/3TURKIYENIN_DOGU_AKDENIZ_STRATEJISI.pdf
- Cumhurbaşkanlığı. (2024, Ağustos 24). Topraklarımızda huzur içinde yaşamak için güçlü ve etkin bir donanmaya sahip olmalıyız. [https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/153293/-topraklarımızda-huzur-icinde-yasamak-icin-guclu-ve-etkin-bir-donanmaya-sahip-olmaliz-](https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/153293/-topraklarımızda-huzur-icinde-yasamak-icin-guclu-ve-etkin-bir-donanmaya-sahip-olmaliz)
- Çetin, Ş. (2020, Ağustos 24). *Yunanistan ve GKRY Sevilla haritasıyla Türkiye’yi Antalya Körfezi’ne hapsetmeye çalışıyor*. Anadolu Ajansı. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/yunanistan-ve-gkry-sevilla-haritasiyla-turkiyeyi-antalya-korfezine-hapsetmeye-calisiyor/1982659>
- Ergür, E. (2023). *Bahr-i Sefid meselesi: Doğu Akdeniz meselesine güncel bir bakış*. ASSAM Yayınları.
- Euronews. (2019, Aralık 16). *Türkiye’den KKTC’ye ilk İHA indi*. <https://tr.euronews.com/2019/12/16/turkiye-den-kkct-gecitkale-havalimanina-ilk-ih-havalandi>
- Genç, D. & Kesen, S. (2023, Ağustos 24). *NATO’nun Deniz Kuvvetleri komutası bir yıl süreyle Türkiye’ye geçti*. Anadolu Ajansı. <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/natonun-deniz-kuvvetleri-komutasi-bir-yil-sureyle-turkiyeye-gecti/2792016>
- Habertürk. (2024, Ağustos 24). *Oramiral Tatlıoğlu’ndan Türk savaş gemilerinin görevlendirilmesine ilişkin açıklama*. <https://www.haberturk.com/mugla-haberleri/35236369-oramiral-tatlioglundan-turk-savas-gemilerinin-gorevlendirilmesine-iliskin-aciklama?page=2>
- Kaplan, K. (2021). “Coğrafyanın üstünlüğü” ve “jeopolitik önem” perspektifinden Doğu Akdeniz ve Adalar (Ege) Denizi. *Coğrafya, tarih ve uluslararası hukuk boyutlarıyla küresel ve bölgesel denkleme Ege ve Doğu Akdeniz* (pp. 31-54) içinde. İstanbul Üniversitesi Online Yayını. <https://doi.org/10.26650/B/SS46.2021.008.03>
- Kaya, Ş. (2007). *Uluslararası deniz hukuku kapsamında Doğu Akdeniz sorunları* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Menteş, T. (2019, Kasım 14). *Akdeniz’in bekçileri*. Yeni Şafak. <https://www.yenisafak.com/gundem/akdenizin-bekcileri-3505069>
- Millî Savunma Bakanlığı. (2020, Haziran 23). Deniz güvenliği mükemmeliyet merkezi, "Uluslararası askeri kuruluş" statüsüne ulaştı. <https://www.msb.gov.tr/SlaytHaber/2362020-84834>
- Millî Savunma Bakanlığı. (2021, Eylül 9). Adalar Denizi Ve Yunanistan ile Komşuluk İlişkileri Sorunları. [Sempozyum]. <https://www.msb.gov.tr/SlaytHaber/992021-33244>
- Millî Savunma Bakanlığı. (2024, Ağustos 25). Millî Savunma Bakanı Yaşar Güler, Aksaz Tersanesi Komutanlığının açılış ve deniz platformları teslim töreni’nde konuştu. <https://www.msb.gov.tr/SlaytHaber/ae390627b50d4e36928efb1bf56f5d07>
- Muğla Yenigün. (2024, Ağustos 25). Dalaman’a yeni hava üssü: 16. Ana Jet Üs Komutanlığı kuruldu. <https://www.muglayenigun.com/dalaman-yeni-hava-ussu-16-ana-jet-us-komutanligi-kuruldu/>
- Özgen, C. (2013). Doğu Akdeniz’de enerji güvenliğine yönelik bir girişim: Akdeniz Kalkanı harekâtı. *Akademik Orta Doğu*, 8(15), 101-114. http://www.akademikortadogu.com/belge/ortadogu15makale/cenk_ozgen.pdf
- Phantomaviation.nl. (2024, Temmuz). Hava Kuvvetleri. <https://phantomaviation.nl/Country/Europe/T%C3%BCrkiye/05-Wing-squadron-regiment.htm>
- Resmî Gazete. (2012, 12 Temmuz). *Türkiye Cumhuriyeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti arasında Akdeniz’de kıta sahanlığı sınırlandırılması hakkında anlaşmanın onaylanmasının uygun bulunduğuna dair kanun*. 6344.

- <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/07/20120712-3.htm>
- Resmî Gazete. (2019, 7 Aralık). *Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile Libya Devleti Ulusal Mutabakat Hükûmeti arasında Akdeniz’de deniz yetki alanlarının sınırlandırılmasına ilişkin mutabakat muhtırasının onaylanmasının uygun bulunduğuna dair kanun.*
- <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/12/20191207-2.htm>
- Resmî Gazete. (2024, 9 Ağustos). *Hava Kuvvetleri Komutanlığı general atama listesi.*
- <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2024/08/20240809.pdf>
- Savunma Sanayi.org. (2023, Ocak 22). TURMARFOR olası bir NATO deniz harekâtını yüzer karargâh TCG Sancaktar’dan yönetecek.
- <https://www.savunmasanayi.org/turmarfor-olasi-bir-nato-deniz-harekatini-yuzer-karargah-tcg-sancaktardan-yonetecek/>
- Scramble.nl. (2024, Ekim). Turkish Navy Aviation Command. <https://www.scramble.nl/planning/orbats/t%C3%BCrkiye/turkish-navy-aviation-command>
- Şahin, İ. (2020). Türkiye-Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti kıta sahanlığı anlaşması. *Adalet Dergisi*, (65), 51-70.
- <https://adaletdergisi.adalet.gov.tr/arsiv/adaletdergisi/2020/65.sayi/makaleler/AD-2020-65-s51-70>
- Türk Deniz Kuvvetleri Komutanlığı. (Ekim 2024). <https://www.dzkk.tsk.tr>
- Türk Hava Kuvvetleri Komutanlığı. (Ekim 2024). <https://www.hvkk.tsk.tr>
- Ünver, M. (2021). Ege ve Doğu Akdeniz’de statükonun korunması: Osmanlı Devleti, Yunanistan ve büyük güçler (1864-1909). *Coğrafya, Tarih ve Uluslararası Hukuk Boyutlarıyla Küresel ve Bölgesel Denkleme Ege ve Doğu Akdeniz* (ss. 193-249) içinde. İstanbul Üniversitesi Online Yayını. <https://doi.org/10.26650/B/SS46.2021.008.09>
- Web Archive.org.
- <https://web.archive.org/web/20090602182216/http://www.dzkk.tsk.tr/turkce/BunlariBiliyormuydunuz/AksazDenizUsKom/Aksazdenizuskom.php>
- Yakışkan, M. (2009). *Türkiye’nin Kıbrıs politikasının enerji jeopolitiği bağlamında analizi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Sakarya Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yaycı, C. (2020). Türkiye-Libya arasında imzalanan Münhasır Ekonomik Bölge Anlaşması’nın sonuç ve etkileri. *Kriter*, (42), 34-37 .
- <https://kriterdergi.com/file/126/turkiye-libya-arasinda-imzalanan-munhasir-ekonomik-bolge-andlas-masinin-sonuc-ve-etkileri>
- Yürük, B. (2020). *BM Türkiye ile Libya arasında yapılan deniz sınırı anlaşmasını tescil etti.* Anadolu Ajansı.
- <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/yunanistan-ve-gkry-sevilla-haritasiyla-turkiyeyi-antalya-korfezine-hapsetmeye-calisiyor/1982659>

Extended Summary

The Mediterranean stands out as a critical region in terms of Türkiye's strategic and geopolitical position, and the power struggle in the Eastern Mediterranean has revealed the necessity to protect Türkiye's rights and interests in the region. Türkiye's active foreign policy in the Mediterranean since the 2000s has been shaped by a strategy to increase its military presence and operational capacity in the region.

This strategy includes not only Türkiye's aim to protect its own rights and interests but also its support for the Turkish Republic of Northern Cyprus. More recently, the exclusive economic zone agreement with Libya and Türkiye's military activity in the field has been an important step in strengthening Türkiye's position in the region. With the power given by these agreements, Türkiye is determined to ensure its international legitimacy and acts effectively in the field in this direction.

On the other hand, the Eastern Mediterranean is the scene of conflicts of interest between regional and global powers due to its energy resources and strategic location. Türkiye's strengthening of its military and diplomatic steps in this competitive environment is especially embodied in Muğla-based activities.

Within the framework of all these developments and facts, it should be noted that Muğla plays a key role in the implementation of Türkiye's defense and security policies in the Eastern Mediterranean, particularly Aksaz Naval Base Command and Dalaman Airfield Command. In recent years, Türkiye's active foreign policy, military activities, and strategic steps in the region have further increased the importance of Muğla within the framework of the growing struggle for influence in the Mediterranean.

The military activity areas in Muğla serve as strategic bases of operations for both the Turkish Naval Forces and the Turkish Air Force. These developments contribute to Türkiye's consolidation of its security in the region by coordinating its air and naval assets more effectively.

In particular, Aksaz Naval Base Command stands out as one of the main bases of Türkiye's naval power, while the deployment of the navy's flagship TCG Anadolu here shows the strategic importance of the base. The expanded capabilities and capacity of Aksaz have increased Türkiye's operational initiative in the region and reinforced its influence in the Eastern Mediterranean. Likewise, Dalaman Airfield Command was upgraded to the status of a Main Jet Base and assumed a more effective role in Türkiye's air defense.

This is an important step to increase Türkiye's control of airspace in the Mediterranean and to conduct more comprehensive operations in the region. Likewise, the air base in Milas serves as a support to these activities. All these military activities have elevated Muğla to a critical position for military air activities in southwestern Türkiye.

In conclusion, Türkiye's efforts to protect its strategic interests in the Eastern Mediterranean and increase its influence in the region are concretized through military activities centered in Muğla. Naval and air operations in Aksaz and Dalaman play an important role in the successful implementation of Türkiye's defense and security strategies. By 2024, increased tensions in the Middle East and international competition in the Eastern Mediterranean have made Türkiye's military power in this region even more critical. Türkiye's steps to improve its military capabilities in and around Muğla will enable its main policy of protecting its rights and interests in the Mediterranean while contributing significantly to the geopolitical balances in the region.